

ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ФУНКЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ ЄДНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УЗГОДЖЕНОМУ ФУНКЦІОНУВАННЮ ІНШИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Палагицька Ганна Сергіївна
студент-магістр юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
e-mail: annazakon@gmail.com

Ключові слова: Президент, функції президента, політичний арбітраж.

Стаття 102 Конституції України визначає, що Президент України є главою держави та виступає від її імені [1]. Згідно діючої редакції Основного Закону України Президент України не входить до жодної гілки влади та займає особливе місце в системі державних органів влади. Президент як глава держави є одним з найвищих органів державної влади, наряду з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та ін. В свою чергу, як будь-який орган державної влади інститут Президента України покликаний виконувати ряд функцій, для здійснення яких і зумовлена його поява та функціонування.

В. Шатіло, який розглядав теоретичні проблеми інституту президентства в Україні, визначає, що Президент України забезпечує єдність державної влади і злагоджене функціонування інших органів державної влади. Саме на виконання зазначених функцій і спрямовані повноваження Президента України, що впливають у сфери функціонування усіх органів державної влади. Тому діяльність Президента має спрямовуватись, у першу чергу, на реалізацію даних повноважень. Гарантування положень Конституції України, основних прав і свобод Президентом має досягатись не шляхом безпосереднього впливу на громадянське суспільство (для цього існують визначені Основним Законом України органи влади), а шляхом впливу на вищі органи державної влади з метою координації, узгодження і консолідації, спрямування їх діяльності на виконання Конституції, засад внутрішньої та зовнішньої політики, визначених парламентом. Саме в даному твердженні полягає сутність інституту президентства у тій моделі напівпрезидентської республіки, яка закріплена Конституцією України 1996 року [2, ст. 8-9]. Таким чином, саме ця функція є основоположною та за допомогою реалізації якої інститут президента України ефективно функціонує та забезпечує повне виконання інших повноважень та конституційних положень.

Варто погодитись, що, саме на виконання цієї функції Президент України наділений доволі вагомими повноваженнями. Але не можна не визнати роль цієї функції, також, у визначенні місця інституту Президента України серед інших органів державної влади, та необхідність існування поста Президента України як такого.

Зокрема, С. Серьогіна зазначає, що жоден інший орган державної влади не виконує вказаної функції в механізмі держави, заснованому на принципі розподілу влади. У даному випадку Президент України не буде перебувати над іншими органами державної влади. Вона вважає, що функція забезпечення єдності державної влади, у свою чергу, поділяється на такі складові: 1) координація діяльності всіх гілок влади; 2) врівноважування гілок влади, створення балансу сил; 3) припинення дій органів, які порушують єдність влади [3, ст. 11].

Р. Мартинюк зазначає, що повноваження із забезпечення єдності державної влади та представництва української держави в компетенції Президента України мають пріоритетний характер, вони притаманні тільки Главі держави і зумовлюють необхідність існування інституту президента. Решта повноважень Президента України входять до компетенції й інших державних органів [4, ст. 28].

Варто зазначити, що Основним Законом України не встановлено конкретна наявність у Президента функції політичного арбітражу, тобто забезпечення узгодженого функціонування всіх гілок влади, як це знаходить відображення на конституційному рівні інших держав. Наприклад, стаття 4 Конституції Франції вказує: «Президент Республіки слідує за дотриманням Конституції. Він забезпечує своїм арбітражем нормальне функціонування публічних влад, а також правонаступництво держави». Прерогатива забезпечення належного функціонування державних органів закріплюється і за Президентом Румунії. Саме з цією метою «він наділений правом посередництва між владами держави». Опосередковано на арбітражну функцію Президента України вказує конституційне положення, яке гласить «Президент України є гарантом... додержання Конституції України» [5, ст. 17-18].

Наділення Президента України повноваженнями, що уможливають його функціональне проникнення у сферу компетенції органів законодавчої, виконавчої і судової влад об'єктивно необхідне для забезпечення можливостей ефективного впливу Глави держави на інші органи державної влади з метою забезпечення їх конструктивного співробітництва. Кажучи інакше, Президент України повинен мати ефективні важелі впливу на інші органи влади через відповідні повноваження (у законодавчій, виконавчій і судовій сферах) з метою забезпечення принципу єдності державної влади. Фактично участь Президента України в системі стримувань і противаг забезпечується насамперед засобом його арбітражних повноважень [4, ст. 30].

Жоден орган не наділений такими широкими повноваженнями по координації та взаємодії органів державної влади. Окремі органи мають повноважень щодо контролю та підзвітності інших органів по відношенню до них. Але цим забезпечується система стримувань та противаг. Президент України в цієї системі займає виключне місце арбітру, адже він не відноситься до жодної гілки влади, а конституційне закріплення Президента як глави держави та гаранта додержання Конституції України і визначає його особливий статус та повноваження, необхідність впровадження такого інституту як такого.

Таким чином функція впливу на органи державної влади для забезпечення їх єдності та взаємодії, що реалізується за допомогою так званих арбітражних повноважень, визначає місце Президента в системі органів державної влади та значення існування інституту Президента України. Президент України є одноособовим органом, який не входить до жодної з гілок влади. Конституцією України закріплено, що Президент України є главою держави та гарантом додержання Конституції. Таким чином, не приналежність інституту Президента України до жодної з гілок влади дозволяє зробити висновок про особливу роль цього державного органу в системі стримувань і противаг при здійсненні владних

повноважень. Умовно можна віднести Президента України до так званої «Президентської влади». Так як Президент наділений повноваженнями по реалізації функцій не тільки в певній сфері, а зосереджує в здійсненні своєї діяльності контроль за всіма сферами, здійснюючи координацію, арбітражні повноваження щодо інших органів державної влади.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. - № 30. – ст. 141
2. Шатіло Володимир Анатолійович. Теоретичні проблеми інституту президентства в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.02 „Конституційне право.” / Шатіло Володимир Анатолійович — К., 2005. — 15 с.
3. Серьогіна світлана Григорівна. Компетенція Президента України: теоретично-правові засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.02 „Конституційне право.” / Шатіло Володимир Анатолійович — Х., 1998. — 20 с.
4. Мартинюк Р. Президент України в системі стримувань і противаг на сучасному етапі // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 8. – с. 28-31.
5. Положення Президента України в системі поділу влади: політико-правовий аспект // Вісник Львівської комерційної академії. Серія – гуманітарні науки. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. – 2005. – Випуск 5. – с. 113-120

Науковий керівник: професор кафедри конституційного, муніципального і міжнародного права юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, д.ю.н., професор Марцеляк Олег Володимирович.